

PARTICIPATIE IS HET DEVIES NIEUWE AANPAK VAN MIGRATIE

Toespraak op het symposium "Samen Verder", onder voorzitterschap van Ed van Thijn, op vr. 8 mei 1998 in Rotterdam n.a.v. de publicatie van het boek "samen verder" dat David Pinto samen met André van Ree heeft geschreven.

A. ANALYSE

1. INLEIDING

Het beleidsterrein migratie (waaronder asielbeleid) zal ook bij de komende formatiebesprekingen een prominente plaats opeisen. Enerzijds vanwege de alarmerende cijfers met betrekking tot werkeloosheid, scholingsgraad (inclusief drop-outs) en jongerencriminaliteit onder migranten. En anderzijds vanwege de voortgaande stijging van het migratiesaldo. De laatste zes jaar, bijvoorbeeld, is een sterke toename van het aantal allochtonen in Nederland geconstateerd. In deze korte periode is hun aantal met 26 procent gestegen, waarbij overigens, de sterkste toename de Marokkaanse groep betrof (een derde).

Het tot op heden ontworpen en gevolgde beleid heeft niet het gewenste resultaat opgeleverd. Het achtergrondartikel "het failliet van het allochtonenbeleid" van HP/De TIJD, onlangs heeft aangetoond dat hierover nagenoeg consensus bestaat.

2. OORZAAK

Hoe valt dit falend beleid te rijmen met de grote sommen geld, het grote inzet van velen en de onnoemlijk vele rapporten en onderzoeksverslagen die intussen gedurende vele jaren aan dit vraagstuk worden aangewend? Belangrijke vraag voor een ingrijpende beleidsaanpassing.

Een zestal oorzaken zijn hiervoor aan te wijzen:

- a. Telkenmale worden slechts bekende en vertrouwde paden bewandeld voor dit vraagstuk, wellicht de grootste uitdaging van deze tijd.
- b. De "decision makers" zijn in de regel geen lid van de bevolkingsgroepen om wie het gaat. Hierdoor ontstaat de beperking van de culinaire verslaggever die een bespreking wilde wijden aan gekookte artisjokken terwijl hij niet wist hoe je die moet eten (wel of niet pellen, de blaadjes opeten of weggooien).

- c. Door onbekendheid van de doelgroepen, schrijven politici, onderzoekers en andere beleidsmakers hun eigen normen en waarden toe aan de doelgroepen die zij wensen te bereiken. Een overigens volkomen normaal psychologisch verschijnsel. Het staat alleen de effectiviteit in de weg, in de zin van het niet bereiken van wat je beoogt.
- d. Telkens weer worden door de overheid uitsluitend gelijkgestemden geraadpleegd en ingezet voor de nodige oplossingen. Het beste recept om de geringste vernieuwing niet toe te laten.
- e. De vermijdingsvisie, zoals Jos de Beus dat heeft genoemd in de Volkskrant van 25 april j.l. die hier overheerst. Terecht stelt de Beus dat de inburgeringgedachte beter is gediend met "een overgang naar vormen van confrontatie"
- f. 6. Nog steeds wordt het wezenlijke verschil tussen belangenbehartiging en deskundigheid niet onderkend. Anders gezegd. Eigen organisaties kunnen een belangrijke rol spelen daar waar het gaat om de emancipatie van de eigen groep. Zij zijn daarmee niet automatisch culturologen of deskundigen op de diverse onderzoeksgebieden.

B. NIEUWE AANPAK

3. INLEIDING

Eén algemeen migratiebeleid kan in wezen niet toereikend zijn voor de enorme diversiteit waaruit de populatie bestaat die het onderwerp vormt van dit beleid. Het doet geen recht aan de uniciteit van het individu en is daarom alleen al gedoemd te mislukken.

Een beleid in dezen dient daarom te worden afgestemd slechts op datgene wat gemeenschappelijk is voor alle categorieën migranten en dat is het gegeven dat men als **NIEUWKOMER / MIGRANT** in Nederland is, en de gevolgen daarvan voor betrokkene en voor de ontvangende samenleving.

4. INVULLING

4.1 Integratie en aanpassing

De grootste afleider van de kern van waar het om gaat is de voortdurende discussie over de wenselijkheid c.q. noodzaak van integratie en aanpassing.

Dit is eigenlijk een voortvloeisel van groepsbenadering. Zelfredzaamheid en individuele ontplooiing, staat haaks hierop. Ten tweede, een groepsbenadering is niet eens goed mogelijk

gelet op de diversiteit tussen maar ook binnen de groepen waar het om gaat: jong of oud; analfabeet of academicus; man of vrouw; uit het platteland of grote stad; uit Azië of uit Afrika; uit Somalië of uit Ghana etc.. Ten derde, wie heeft zich ooit bekommerd over de vraag of Chinese restauranthouders zich hebben geïntegreerd? De eerste generatie sprak niet eens Nederlands, maar heeft zichzelf altijd goed kunnen onderhouden. En dat is ook wat de Fransen bedoelen bij hun klacht over hun buitenlanders als ze zeggen: vroeger spraken zij geen Frans maar ze werkten wel. Nu spreken ze wel Frans maar ze werken niet.

Met andere woorden, waar het om moet gaan is: sociaal en economische participatie. Lukt dit de burger, dan zal niemand zich bekommeren over de vraag wat die burger in diens privé-sfeer doet. Uiteraard binnen de grenzen van de alhier geldende wettelijke regels en voorschriften. In deze laatste zin kunnen wij zelfs verder gaan dan integratie en aanpassing te verwachten. Iedereen dient zich gewoonweg te houden aan de wettelijke regels en voorschriften.

4.2 Achterstand

Is het een burger niet gelukt de sociaal en economische participatie te realiseren, dan betreft het hier een individuele aangelegenheid. Omdat niet iedere migrant hulpbehoevend, zielig of een probleemgeval is. Een eventueel te bieden hulp en bijstaand dient daarom niet groepsgewijs, maar individueel te geschieden waarbij geen onderscheid wordt gemaakt tussen de diverse burgers. Wij dienen ons wel te realiseren dat er altijd mensen zullen zijn die het niet redden, waar ook. In het rijke Nederland hebben 22 duizend huishoudens zo weinig te besteden dat vaak droog brood en thee op het menu staan, meldden materiedeskundigen vorig jaar bij een discussie ter zake. Een voorkeursbeleid, dus, op individueel niveau alleen als het écht nodig is.

4.3 Toelating

Vanwege Europese-, Internationale en humanitaire regels worden jaarlijks diverse categorieën buitenlanders toegelaten: in het kader van gezinshereniging en gezinsvorming, asielzoekers en vluchtelingen. En dit moeten wij ook zo houden.

De huidige incompetentie van de dienst IND van het Ministerie van Justitie resulterend in langdurige beoordelingstermijnen van asielaanvragen, veroorzaakt echter, grote toestroom in de illegaliteit. Moeilijk genoeg vanwege het verborgen karakter van het verschijnsel en ook vanwege de open grenzen met de buurlanden. Dit is mogelijk toch te beperken door snelle

beslissingen (het moet, met een goed functionerend apparaat, mogelijk zijn binnen een paar dagen) en verdient dan ook met voorrang te worden aangepakt.

4.4 Inburgering

Ieder toegelatene migrant dient in de gelegenheid te worden gesteld onderricht te krijgen in taal, maatschappij oriëntatie en voorbereiding voor de arbeidsparticipatie. De m.i.v. 1996 ingestelde Inburgeringscontracten blijken niet helemaal te voldoen. Een drastische bijstelling van vorm en inhoud dient, na een gedegen evaluatie van het feilen, te volgen. Evenzo dient iedere nieuwkomer en niet alleen sommige groepen hieronder te vallen. "We gaan ervan uit dat een nieuw, toekomstgericht migratiebeleid in principe alle migratiebewegingen omvat..", adviseerde de commissie TWCM de Minister van Binnenlandse Zaken.

4.5 ONDERWIJS

Goed onderwijs verhoogt de kansen op sociaal en economische participatie. Goed onderwijs wordt bemoeilijkt bij onvoldoende taalbeheersing. Extra aandacht, daar waar nodig, zal juist aan het Nederlands moeten worden besteed en aan het voorkomen van drop-out.

Achter lopen in het programma, kan een grote demotivator zijn om een opleiding af te maken. Ed Leuw rapporteert dan ook in zijn publicatie vorig jaar: "Bijna driekwart van een landelijke steekproef Marokkanen tussen de 15 en 24 jaar heeft geen afgemaakte opleiding na het basisonderwijs".

4.6 ARBEIDSDEELNAME

"Van de werkenden met alleen basisonderwijs is bijna de helft allochtonen. Van de werklozen in dezelfde categorie bijna driekwart" meldt het SCP-rapport "De bekleemde stad". Op zich al zorgwekkend. Daarbij komt nog dat de tweede generatie migranten weinig belangstelling lijkt te hebben voor de bouw, het wegenonderhoud en het transport. Sectoren waar een groot tekort is aan arbeidskrachten. Dit is één kant. Een andere kant is het verschijnsel van de z.g. "indirecte loondiscriminatie", d.w.z. het verrichten van werk op een lager functieniveau (en dus minder verdienen) dan de opleiding. Hier is sprake van onderbenutting. Terwijl er een ontgonnen terrein is van toekomstige velden van arbeid en aanstormende nieuwe beroepen categorieën, zoals: flexiewerken, Informatietechnologie (IT), dienstensectoren, communicatiebranche enz...

Dergelijke concrete zaken worden, bij de huidige aanpak, te weinig of helemaal niet bij de kop gepakt.

4.7 Discriminatie

Uit onderzoek blijkt dat nog meer wegens onbekendheid (het verschijnsel "onbekend maakt onbemind") dan door racisme uitsluitingsmechanismen op diverse niveaus plaatsvinden. Om maar één enkel voorbeeld te noemen. Nog steeds is men in de Lage Landen doodsbenauwd voor conflict. Terwijl vele nieuwkomers er vanuit gaan dat een conflict, mits goed gehanteerd, constructief kan zijn in de zin van ontdekking van elkaars mogelijkheden, beperkingen en grenzen. Evenzo worden nog steeds gedrevenheid, extravertie, uitbundigheid als uitgingen gezien die maken dat de sollicitant uit warme streken "niet in het team past". Hier valt eenvoudigweg wat aan te doen. De migrant maar ook de autochtone burger in ieder geval over elkaars eigenheden, normen en waarden adequaat op de hoogte brengen. Onbegrip kan namelijk onnodige en onbedoelde nare situaties veroorzaken. Hiernaast blijft krachtige bestrijding van racisme onverkort nodig.

4.8 Aparte ministerie en decentraal beleid

Een landelijk/nationaal migratiebeleid doet vermoeden dat gemeenten als Sneek en Joure op dezelfde indringende wijze met het vraagstuk worden geconfronteerd als de deelgemeente Zuid-Oost in Amsterdam of Schilderswijk in Den Haag. Niets is minder waar.

In wezen huizen 80 procent van de migranten in niet meer dan 22 gemeenten (3 procent van alle gemeenten). Een ander significant gegeven is dat rond de 50 procent van alle migranten bevinden zich in de 4 grote steden. Dit pleit ervoor om van een centraal migratiebeleid af te stappen en dit in handen te stellen van bedoelde gemeenten (wel met een strakke decentrale toets). Hierdoor krijgen zij enerzijds meer beleidsruimte en anderzijds kan hierdoor gerichtere beleid worden gevoerd, maatwerk dus. Een aantal onderwerpen, zoals toelatingscriteria, naturalisatiewetten en participatiebeleid blijven uiteraard centrale kwesties die beter door één aparte Ministerie beter beheert kunnen worden. Versnippering, concurrentie- en competitiestrijd tussen de diverse departementen, zoals het nu gaat, wordt tevens hiermee tegengegaan.

4.9 Criminaliteit

De vele rapporten, onderzoeken, interventie- en preventieprogramma's ten spijt, blijven migrantenjongeren, helaas, oververtegenwoordigd bij politie, justitiële tehuizen en bij kinderscherming.

Twee behoorlijke operaties (ook algemeen van nut) dienen dringend te worden geëntameerd

1. Jonge (aanstaande) ouders inwijden en trainen in "opvoeden van kinderen, hoe doe je dat?". Hen leren dat "een kind in handen van een opvoeder is als leem in handen van een kunstenaar" (Hebreeuws gezegde). Gelet op het belang van de zaak zou deze operatie een structureel en reguliere vorm moeten krijgen.
2. Vanaf zeer jonge leeftijd kinderen leren sociaal competent te zijn. Hoe om te gaan met conflicten, woede, teleurstelling, pesterijen, tegenslag... Ook dit onderdeel dient een structurele plaats te krijgen. Het schoolprogramma leent zich hier uitstekend voor.

Oproep aan Wim Kok tot slot: benut de komende formatiebesprekingen en kom met een visionaire en structurele aanpak van één van de belangrijkste thema's van de komende tijd: participatiebeleid.